

492 bodů v porovnání se 478 body z PISA 2009. Podíl žáků, kteří nedosáhli úrovně způsobilosti 2 (na spodní hranici úspěšnosti čtenářské gramotnosti), se výrazně zvýšil ze 17,5 % v PISA 2000 na 23,1 % v PISA 2009.

Výsledky patnáctiletých Čechů v matematice se pohybují kolem průměru OECD, i když čtrnáct zemí OECD výrazně předčilo Českou republiku. Výsledky PISA 2009 nicméně ukázaly výrazné zhoršení oproti PISA 2003 ve výsledcích testů z matematiky (OECD, 2010b). V PISA 2009 byl průměrný výsledek v matematice 493 bodů, což bylo o 24 bodů méně než v roce 2003, a to představuje významné zhoršení v matematice, nejzávažnější zhoršení v zemích OECD. Výsledky patnáctiletých Čechů v přírodních vědách se také výrazně nelišily od průměru OECD z roku 2009, ačkoli třináct zemí OECD dosáhlo výrazně lepších výsledků než Česká republika. V přírodních vědách je také patrný významný pokles úspěšnosti mezi roky 2006 a 2009, taktéž jeden z nejvýraznějších poklesů mezi zeměmi OECD.

Rozdíl ve výsledcích mezi nejlepšími a nejhoršími žáky v České republice byl nižší než průměr OECD v čtenářské gramotnosti PISA 2009, avšak je zřejmé statisticky významné zhoršení od roku 2000 (OECD, 2010c). Rozdíly ve výkonu žáků v oblasti čtenářské gramotnosti jsou zhruba stejné uvnitř jedné školy i mezi školami navzájem (OECD, 2010c). Oba typy rozdílů se nijak výrazně nezměnily mezi lety 2000 a 2009 a jak rozdíl mezi školami, tak v rámci jednotlivých škol zůstávají zhruba mírně nad a pod průměrem OECD.

Co se týče vztahu mezi socioekonomickým zázemím a výsledky (tedy mezi PISA indexem ekonomického, sociálního a kulturního statusu a výkonů patnáctiletých), jsou zřejmé následující skutečnosti: (i) vliv socioekonomického zázemí na výsledky českých žáků se neliší od průměru OECD v procentu žákova výkonu vysvětlitelného socioekonomickým zázemím (*silná stránka socioekonomického charakteru*), (ii) rozdíl ve výsledku českých žáků odpovídající jednotkové změně v každém ze zkoumaných předmětů v PISA indexu ekonomického, sociálního a kulturního statusu (*slabá stránka socioekonomického charakteru*) je nadprůměrný (OECD, 2010c). V tomto indikátoru se projevil statisticky významný pokles mezi roky 2000 a 2009.

Panují obavy ze silné sociální selektivity a nerovnosti ve vzdělávacím systému

Je zřejmé, že výsledky i volba vzdělávací dráhy jsou silně ovlivněny rodinným zázemím. Koucký a kol. (2004) na základě výsledků PISA 2003 ukazuje, že pro přijetí do šestiletého a osmiletého gymnázia je rodinné zázemí důležitější než studijní předpoklady. Podobně i Műnich (2005) předpokládá, že vzdělání rodičů sehra v České republice nejdůležitější roli při volbě gymnaziálního vzdělávání. Pokud dítě vyrůstá v rodině, kde má matka ukončené terciární vzdělání, pak tento fakt zvyšuje pravděpodobnost vstupu žáka na gymnázium o 31 % v porovnání s žákem, jehož matka má základní vzdělání. Koucký a kol. (2008) pomocí tří cyklů evropského sociálního výzkumu zkoumá nerovnost v přístupu k terciárnímu vzdělání v 23 evropských zemích. Pro období 1990 až 2005 zjistili, že Česká republika je mezi šesti zeměmi s nejvyšší nerovností vzhledem k nerovnosti přístupu terciárního vzdělávání mezi studentem, jehož otec má nejvyšší stupeň v zaměstnání (podle klasifikační stupnice Mezinárodního socioekonomického indexu zaměstnaneckého statusu), a studentem, jehož otec má nejnižší zaměstnanecký status.

Často diskutovanou problematikou je fakt, že šesti- a osmiletá gymnázia mají daleko k rovnosti, protože je zde tendence nasměrovat menšinu žáků do elitních veřejných škol. Další obava souvisí s důvody k zařazení do speciálních škol. V českém vzdělávacím